

«Από την εγκατάλειψη στη συγκάλυψη: το χρονικό μιας προδιαγεγραμμένης βίας»

Της Ελένης Αναστασιάδου

Η υπόθεση της 19χρονης Μυρτούς στο Αργοστόλι δεν επιδέχεται καμία εξωραϊσμένη περιγραφή. Δεν είναι «τραγωδία», δεν είναι «ατυχία», δεν είναι ένα ακόμη περιστατικό που χωρά σε ουδέτερες λέξεις και αποστειρωμένες αναλύσεις. Είναι μια υπόθεση που αποκαλύπτει, με τον πιο ωμό και αδιαμφισβήτητο τρόπο, τον πυρήνα μιας κοινωνίας βαθιά διαποτισμένης από μισογυνισμό, μια κοινωνία που όχι μόνο επιτρέπει τη βία κατά των γυναικών, αλλά τη δικαιολογεί, τη συγκαλύπτει και τελικά τη διαιωνίζει.

Μια 19χρονη κοπέλα βρίσκεται αναίσθητη σε δημόσιο χώρο και λίγο αργότερα χάνει τη ζωή της. Η ιατροδικαστική έκθεση κάνει λόγο για καρδιακή ανακοπή, πιθανώς σε συνδυασμό με χρήση ουσιών, με τα τελικά πορίσματα να αναμένονται από τις τοξικολογικές εξετάσεις. Ωστόσο, η εμμονή σε μια «ιατρική αιτία» λειτουργεί σχεδόν αποπροσανατολιστικά, σαν μια βολική μετατόπιση που αποσιωπά το ουσιώδες: τις πράξεις που προηγήθηκαν, τις επιλογές που έγιναν, τη βία που ασκήθηκε όχι μόνο με πράξεις αλλά και με παραλείψεις.

Η Μυρτώ δεν βρέθηκε μόνη της. Βρισκόταν σε δωμάτιο ξενοδοχείου με τρεις άνδρες. Όταν η κατάσταση της υγείας της επιδεινώθηκε, όταν έχασε τις αισθήσεις της, δεν υπήρξε η στοιχειώδης ανθρώπινη ανταπόκριση που θα επέβαλε άμεση παροχή βοήθειας. Αντίθετα, ενεργοποιήθηκε ένας μηχανισμός αποφυγής ευθύνης. Την μετέφεραν εκτός του χώρου, την απομάκρυναν από το περιβάλλον στο οποίο βρισκόταν, την εγκατέλειψαν σε μια πλατεία, αβοήθητη, εκτεθειμένη, ανίκανη να προστατεύσει τον εαυτό της. Τα ίδια τους τα μηνύματα αποτυπώνουν με κυνικότητα αυτή την

απόφαση: «Την έχουμε αφήσει», «Την έχουμε παρατήσει εκεί πέρα μόνη της». Η γλώσσα τους δεν αφήνει περιθώρια παρερμηνείας· δεν μιλούν για έναν άνθρωπο, αλλά για ένα σώμα που πρέπει να απομακρυνθεί, για μια ευθύνη που πρέπει να διαγραφεί.

Ακόμη και όταν βρίσκονταν δίπλα της, παρουσία τρίτων, επιχείρησαν να αποκοπούν από το γεγονός, δηλώνοντας ότι δεν τη γνώριζαν. Υιοθέτησαν τον ρόλο των «αγνώστων», προσπαθώντας να αποσυνδεθούν από τις συνθήκες που οδήγησαν στον θάνατό της. Η αλήθεια άρχισε να αποκαλύπτεται όχι από μεταμέλεια, αλλά από ένα λάθος: την κλήση στο ΕΚΑΒ από το κινητό ενός εκ των κατηγορουμένων, ένα ψηφιακό ίχνος που κατέρριψε την κατασκευή τους.

Σαν να μην ήταν αρκετά αυτά, οι εξελίξεις που ακολούθησαν φωτίζουν μια ακόμη πιο σκοτεινή διάσταση. Μια 28χρονη γυναίκα καταγγέλλει ότι ο 26χρονος, πρώην αρσιβαρίστας και ένας από τους βασικούς εμπλεκόμενους, της είχε ρίξει «χάπι βιασμού» στο ποτό της το 2022. Η περιγραφή της είναι ανατριχιαστικά συγκεκριμένη: προσέγγιση σε μπαρ, φλερτ, κατανάλωση ποτού, αιφνίδια ζάλη, απώλεια συνείδησης, πλήρης διακοπή μνήμης. Ξύπνησε την επόμενη ημέρα χωρίς να θυμάται τίποτα. Δεν κατήγγειλε τότε. Όχι επειδή το περιστατικό δεν ήταν σοβαρό, αλλά επειδή γνώριζε το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα έπρεπε να σταθεί: μια «μικρή κοινωνία», όπου το θύμα εκτίθεται, αμφισβητείται, στιγματίζεται. Σήμερα, έχοντας γίνει μητέρα, επέλεξε να μιλήσει, να σπάσει τη σιωπή, να δώσει φωνή όχι μόνο στη δική της εμπειρία αλλά και σε εκείνες που δεν ειπώθηκαν ποτέ.

Οι καταγγελίες δεν φαίνεται να είναι μεμονωμένες. Άλλες γυναίκες, θορυβημένες από τον θάνατο της Μυρτούς, προσέρχονται στις αρχές. Ένα μοτίβο αρχίζει να σχηματίζεται: στοχευμένη προσέγγιση νεαρών γυναικών, δημιουργία οικειότητας, χρήση ουσιών που αφαιρούν τη βούληση και τη μνήμη. Παράλληλα, στοιχεία συνδέουν τους εμπλεκόμενους με υποθέσεις ναρκωτικών, εκβιασμών και βίας, σκιαγραφώντας ένα πλαίσιο που απέχει πολύ από την έννοια του «τυχαίου». Και όμως, μέσα σε αυτή τη ζοφερή

πραγματικότητα, ένα μέρος της κοινωνίας επιλέγει να στραφεί αλλού. Όχι στην εγκατάλειψη. Όχι στην ευθύνη. Όχι στη βία. Αλλά στην εμφάνιση της Μυρτούς. «Με ψεύτικα χείλη και στήθος ήξερε που έμπλεκε». Αυτή η τοποθέτηση και άλλα τέτοια παρόμοια σχόλια που εμφανίστηκαν στο διαδίκτυο δεν είναι «αθώα». Αποτελούν συμπύκνωση ιδεολογίας.

Τι λένε στην πραγματικότητα αυτά τα σχόλια; Λένε: αν δεν συμμορφωθείς με τα πρότυπα, αν το σώμα σου ξεφύγει από τα όρια που θέτουμε, αν υπάρξεις όπως θέλεις – τότε είσαι εκτεθειμένη. Λένε: η βία είναι αναμενόμενη. Λένε: η ευθύνη είναι δική σου. Είναι η πιο καθαρή μορφή μισογυνισμού. Είναι η δήλωση ότι η αξία της ζωής μιας γυναίκας εξαρτάται από το πόσο «αποδεκτή» είναι η εμφάνισή της. Είναι η απόφαση να μετατραπεί ένα έγκλημα σε ηθικό μάθημα προς τις γυναίκες.

Αυτός είναι ο μηχανισμός της γυναικοκτονίας. Όχι μόνο η τελική πράξη, αλλά το συνεχές που την καθιστά δυνατή: η αντικειμενοποίηση, η κανονικοποίηση της βίας, η ενοχοποίηση του θύματος, η σιωπή των μαρτύρων, η καθυστέρηση της βοήθειας, η συγκάλυψη. Το victim blaming δεν είναι μια «κακή συνήθεια» του δημόσιου λόγου. Είναι δομικό στοιχείο της έμφυλης βίας. Είναι το εργαλείο με το οποίο η κοινωνία μετατρέπει τον θύτη σε σκιά και το θύμα σε κατηγορούμενο. Είναι η διαδικασία μέσα από την οποία η ευθύνη διαχέεται, διαστρέφεται και τελικά εξαφανίζεται. Είναι ο λόγος που γυναίκες δεν μιλούν, που καταγγελίες δεν γίνονται, που εγκλήματα επαναλαμβάνονται.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Μυρτώ δεν αντιμετωπίζεται ως υποκείμενο με δικαιώματα και αξιοπρέπεια, αλλά ως αντικείμενο κρίσης και σχολιασμού. Το σώμα της γίνεται πεδίο πάνω στο οποίο προβάλλονται προκαταλήψεις, φόβοι και στερεότυπα. Η ζωή της υποβαθμίζεται, η απώλειά της σχετικοποιείται, και η ευθύνη διαχέεται μέχρι να εξαφανιστεί. Σχόλια που εστιάζουν στα «ψεύτικα χείλη» και στο σώμα της δεν αποτελούν απλώς εκτροπή του δημόσιου λόγου· αποτελούν την πιο καθαρή έκφραση μιας κουλτούρας που επιμένει να αξιολογεί τη ζωή μιας γυναίκας με όρους αισθητικής και ηθικής πειθάρχησης.

Η μετατόπιση αυτή δεν είναι αθώα. Είναι βαθιά πολιτική. Μεταφέρει την ευθύνη από τους άνδρες που εγκατέλειψαν ένα αναισθητο κορίτσι, στο ίδιο το σώμα του θύματος. Υπονοεί ότι η εμφάνιση, οι επιλογές ή η συμπεριφορά μιας γυναίκας μπορούν να λειτουργήσουν ως ερμηνεία –ή ακόμη και ως δικαιολογία– για τη βία που υφίσταται. Πρόκειται για τον μηχανισμό του victim blaming στην πιο ωμή του μορφή, έναν μηχανισμό που διατρέχει κάθε υπόθεση έμφυλης βίας και που λειτουργεί ως θεμέλιο της ατιμωρησίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η Μυρτώ δεν αντιμετωπίζεται ως υποκείμενο με δικαιώματα και αξιοπρέπεια, αλλά ως αντικείμενο κρίσης και σχολιασμού. Το σώμα της γίνεται πεδίο πάνω στο οποίο προβάλλονται προκαταλήψεις, φόβοι και στερεότυπα. Η ζωή της υποβαθμίζεται, η απώλειά της σχετικοποιείται, και η ευθύνη διαχέεται μέχρι να εξαφανιστεί.

Αυτή ακριβώς είναι η μήτρα μέσα στην οποία γεννιούνται οι γυναικοκτονίες. Όχι ως μεμονωμένες εκρήξεις βίας, αλλά ως κορυφώσεις μιας καθημερινής, κανονικοποιημένης υποτίμησης της γυναικείας ζωής. Μιας κουλτούρας που επιτρέπει στους άνδρες να αισθάνονται ότι μπορούν να ελέγχουν, να εκμεταλλεύονται και, τελικά, να εγκαταλείπουν χωρίς συνέπειες. Μιας κοινωνίας που εκπαιδεύει τις γυναίκες να προσέχουν, αλλά σπανίως εκπαιδεύει τους άνδρες να μην βλάπτουν.

Κάθε ερώτημα που στρέφεται προς τη Μυρτώ αντί προς τους ανθρώπους που την εγκατέλειψαν αποτελεί μέρος αυτού του προβλήματος. Κάθε σχόλιο που επιχειρεί να ερμηνεύσει τον θάνατό της μέσα από την εμφάνιση ή τις επιλογές της αναπαράγει τη βία. Κάθε απόπειρα να βρεθεί «τι έκανε λάθος» συντηρεί ένα σύστημα που συνεχίζει να παράγει θύματα. Η Μυρτώ δεν είναι ένα ακόμη όνομα σε μια λίστα που μεγαλώνει. Είναι μια υπενθύμιση ότι τίποτα από αυτά δεν είναι τυχαίο. Ότι η βία έχει δομή, έχει γλώσσα, έχει αποδέκτες και –κυρίως– έχει ανοχές. Απέναντι σε αυτή την πραγματικότητα, η ουδετερότητα δεν είναι επιλογή. Είναι συνενοχή. Η σιωπή δεν είναι διακριτικότητα. Είναι αποδοχή. Και η μετατόπιση της ευθύνης δεν είναι άγνοια. Είναι στάση.

Αν υπάρχει ένα ελάχιστο όριο που οφείλει να θέσει αυτή η κοινωνία, είναι να σταματήσει να δικάζει τα θύματα και να αρχίσει να λογοδοτεί για τους θύτες. Να αρνηθεί τη γλώσσα που υποτιμά, να απορρίψει τα στερεότυπα που ενοχοποιούν, να συγκρουστεί με τις δομές που επιτρέπουν τη βία να αναπαράγεται. Γιατί στο τέλος, το ερώτημα δεν είναι τι έκανε η Μυρτώ. Το ερώτημα είναι τι ανεχόμαστε εμείς. Και η απάντηση δεν μπορεί να είναι άλλη από μια αδιαπραγμάτευτη, συλλογική στάση: καμία ανοχή στη βία, καμία συγκάλυψη, καμία μετατόπιση ευθύνης. Καμία άλλη γυναίκα να μην χρειαστεί να απολογηθεί για τη ζωή της ή για τον θάνατό της. Καμία άλλη να μην αφεθεί μόνη.

Ούτε τώρα. Ούτε ποτέ. Και αν αυτή η υπόθεση δεν γίνει σημείο ρήξης, αν δεν μας αναγκάσει να κοιτάξουμε κατάματα την ασχήμια που παράγουμε και ανεχόμαστε, τότε θα συνεχίσουμε να μετράμε νεκρές και να ψάχνουμε, κάθε φορά, έναν ακόμη λόγο για να τις ενοχοποιήσουμε. Η οργή δεν είναι υπερβολή· είναι η ελάχιστη ηθική αντίδραση απέναντι σε μια κοινωνία που έχει μάθει να συγχωρεί τους θύτες και να θάβει τα θύματα. Και αυτή η οργή οφείλει να γίνει πράξη, φωνή, διεκδίκηση και ρήξη, μέχρι να πάψει ο φόβος να κατοικεί στα σώματα των γυναικών και να επιστρέψει εκεί όπου ανήκει: σε όσους ασκούν τη βία.